

Teema 5. Kulttuuri

FAKTALEHTI K6. Gävleläiskalastajat

Ångermanlandin rannikolla on viitisentoista gävleläisten kalastajien 1500-luvulla perustamaa kalastajakylää.

Miksi nämä kaukokalastajat purjehtivat Ångermanlandiin asti ja oleskelivat siellä neljän kuukauden ajan jopa omalle ajalleen ainakin aluksi alkeellisissa olosuhteissa?

Kaksi pääsyötä:

- Ensinnäkin heillä oli yksinoikeus (jo vuodesta 1557 lähtien) Norlandetin (Norrlandin) rannikolla kalastamiseen sillä ehdolla, että he toimittivat veroina valtiolle joka kymmenennen kalatynnyrin.
- Toisekseen alueen valtava silakkatarjonta takasi, että kalastajat useimmiten pystyivät palaamaan syksyllä kotiin täyteen lastattujen pursien kera.

Gävle oli niihin aikoihin Pohjois-Ruotsin selvästi vanhin kaupunki: se sai kaupunkioikeudet jo vuonna 1446. Gävlessä oli vaikuttava kalastuslaivojen määrä, ja kalastus hallitsi täysin kaupungin taloutta. Gävleläiset kalastajat seurasivat käytännössä jäidenlähdon perässä. Toisinaan he joutuivat jäättilanteen takia odottamaan useita päiviä joissain gävleläisten perustamissa pohjoisrannikon satamissa. He pystyivät jatkamaan matkaansa vasta jäiden haurastuessa tai ajelehtiessa merelle. Kalastajat saapuivat Ångermanlandin rannikolle, kun silakat alkoivat kutea. Aluksi heidän asuinpaikkansa olivat yksinkertaisia mökkejä – tulevien kalastajakylien siemeniä.

Satamat, kuten Marviskgrunnan, Storön, Grisslan, Skeppsmalen ja Fällvikshamn joutuivat vuosien varrella painiskelemaan vesien madaltumisen kanssa. Ranta-aittoja ja laitureita jouduttiin siirtämään joissain näissä kalastajakylissä. Storönin kalastajakylä jouduttiin jopa hylkäämään kokonaan.

Trysundan kalastajakylä.

Kuva: Thomas Birkö

Korkean rannikon kalastajakylät ja kalastajakappelit

Fällvikshamnin kalastajakylä perustettiin 1600-luvulla, mutta se paloi maan tasalle noin vuonna 1880. Se jälleenrakennettiin vuonna 1978. Kylässä järjestetään joka kesä erilaista toimintaa.

Berghamnin kalastajakappelia pidetään suurimpana kalastajakappelinä. Se rakennettiin vuonna 1750 ja sitä laajennettiin 1890-luvulla. Kappelissa on nyt 250 istumapaikkaa.

Barstan kalastajakappeli rakennettiin vuonna 1665. Kirkkoherra Nils Bozaeus järjesti vuonna 1654 kokouksen, jossa päätettiin, että lintuluodon kalastajien tulee rakentaa kappeli.

Bönhamn in kalastajakappeli vuodelta 1659 rakennettiin alun perin Höglosmenin saarelle Högbondenista pohjoiseen. Kappelin rakensivat gävleläiskalastajat. Kappeli siirrettiin mantereelle ja pystytettiin uudelleen Bönhamniin kalastustoiminnan päätyttyä 1800-luvulla.

Norrfällsvikenin kalastajakappeli on peräisin vuodelta 1648.

Grunnanin kalastajakappeli Marviksgrunnanissa Etelä-Ulvössä on gävleläiskalastajien rakentama 1770-luvun kappeli. Saarnastuolin alla roikkuu paikallisten kalastajien aikanaan pyydystämä täytetty kala. Tämä kyseisen sampikalan sanotaan olevan 150-vuotias.

Ulvön vanha kalastajakappeli on Norrlannin rannikon vanhimpia kalastajakappeleita. Gävleläiset kalastajat rakensivat tämän pienen kappelin vuonna 1622, ja se on Ångermanlandin vanhin ajoitettu

puurakennus. Gävleläiskalastajat lahjoittivat kappelille kauniin votiivilaivan vuonna 1776. Votiivilaiva on kopio Gustaf af Gävle -nimisestä laivasta vuodelta 1776. Kappelin ulkopuolella on kellotapuli, jonka vuodelta 1758 peräisin olevaa vaskikelloa käytettiin muuhunkin kuin vain jumalanpalveluksiin kutsumiseen. Kalastajat soittivat kelloa sekä palohälytyksen merkinä että merkinantovälineenä kalastamaan lähteville verkkoveneille.

Sandvikenin kalastajakappeli Pohjois-Ulvössä rakennettiin vuonna 1867. Sen rakensivat Vibyggerån ja Nätran maanviljelijät Norrbyn maanviljelijöiden luovuttamalle maalle. Kappeli purettiin vuonna 1915 ja siirrettiin rakennusmestari J. Lindströmin valvonnassa lähemmäs metsänreunaa.

Grislanin kalastajakappeli on Vågönillä sijaitseva 400-vuotias valkoinen kappeli. Se uudisrakennettiin vuonna 1724.

Skeppsmalenin kalastajakappeli vihittiin käyttöön vuonna 1803. Alttari-ikkunasta näkyy Jumalan kaunis luonto ja metsänreuna väriä vaihtavan taivaankannen alla. Katse kohdistuu 1800-luvulta peräisin olevaan alttaritauluun. Maalaus esittää Kristusta valvovaa yksinäistä enkeliä Getsemanessa. Maalauksessa Kristuksen opetuslapset uinuvat viattomasti ja tietämättöminä taustalla lymyvistä uhkaavista roomalaislegioonalaisista.

Skagenin kalastajakappeli Skagenin satamassa pystytettiin tukevasta hirsipuusta, kuten muutkin kalastajakappelit, ja siinä on lautaverhous ulkopuolella. Gävleläiskalastajat saapuivat Skageniin jo vuonna 1613, ja kappeli ja asevarasto rakennettiin joskus 1600-luvun puolessavälissä. Maanmittaaja Stenklyftin kartassa vuodelta 1678 on kappelin symboli ja yhteen asevaraston hirteen on kaiverrettu vuosiluku 1683.

Grislanin kalastajakylä.

Foto: Thomas Birkö